

تاریخ

شهر کرد/ چهارمحال و بختیاری

متن و عکس:

پانته آ نیکزاد چالش تری

قلعه خدارحم خان یا قلعه چالش اثری باشکوه از نظر معماری و هنری حجاری است؛ خانه‌ای که در واقع منزل احمدخان و محمودخان چالشتی بوده و به همت پدرشان خدارحم چالشتی فرزند محمدرضا خان در اواخر دوران قاجاریه ساخته شده است.

از تاریخ حک شده روی سرستون‌های این بنا استنباط می‌شود که بنا تقریباً در ۱۲۱ سال پیش به اتمام رسیده است.

چالشتی در ۵ کیلومتری غرب شهرکرد، مرکز استان چهارمحال و بختیاری واقع شده است. در روزگاری نه چندان دور آوازه این شهر کوچک در دربار خاندان زندیه پیچیده و در دوران قاجار نیز ظل‌السلطان قاجاری را به شگفت واداشته بود اما به مرور زمان و با افول قدرت خوانین چالشتی این شهر رونق پیشین خود را از دست داد. بناهای باشکوه بر جای مانده از دوران خودش شکوه این شهر ذهن هر رهگذری را معطوف خود می‌کند. در حال حاضر چالشتی ناحیه ۴ شهر شهرکرد محسوب می‌شود.

• ارگ خانی خدارحم خان

در مرکز محدوده قلعه قدیم چالش تری، ارگ حکومتی چالش تری واقع شده است. در گذشته دور تا دور چالش تری حصار با ۲۲ برج و چهار دروازه وجود داشته که شهر و مردمانش را از گزند آسیب دشمنان و غارتگران حفاظت می‌کرده است. حصار تاریخی شهر و دروازه‌ها در دوره پهلوی اول که امنیت نسبی در سراسر کشور حاکم می‌شود رونق داشته و پس از این دوران کم‌کم کارایی خود را از دست می‌دهند و دخل و تصرفاتی در آن‌ها صورت می‌پذیرد. بقایای آن‌ها متأسفانه در سال‌های ابتدایی انقلاب اسلامی تخریب می‌شود.

همان‌طور که پیشتر اشاره شد در مرکز این قلعه ارگ حکومتی واقع شده که هم اکنون نیز پابرجاست. این ساختمان علاوه بر اینکه محل زندگی خان و خانواده وی بوده، محل انجام امورات حکومتی نیز بوده است. چالش تری در دوره زندیه مرکز حکومت چهارمحال و بختیاری بوده و در زمان حاج محمدرضا خان به قدرت و شکوه بسیاری می‌رسد و ظل‌السلطان در سفری که به چهارمحال و بختیاری داشته، قلعه چالشتی را ثانی ارگ کریم‌خان می‌نامد.

عمارت خدارحم خان که به قلعه چالشتی نیز معروف شده توسط خان و والی منطقه یعنی خدارحم خان در اواخر دوره قاجار بنا نهاده شده است. این عمارت در مساحتی حدود ۱۵ هزار مترمربع ساخته شده و شامل سردر ورودی، عمارت

اندرونی و بیرونی، حمام و بارانداز بوده است. روی یکی از سرستون‌های این بنا تاریخ ۱۳۲۳ هجری قمری حک شده است. گفته می‌شود خدارحم خان در اواخر عمر خود این بنای باشکوه را می‌سازد و پس از فوت وی حیاط بیرونی به یکی از پسرانش به نام «محمودخان» و حیاط اندرونی به فرزند دیگرش «احمدخان» واگذار شد.

پس از فوت محمودخان حیاط بیرونی متروکه مانده و اغلب بخش‌های آن ویران شد. بارانداز این ساختمان نیز به سرنوشت مشابهی دچار شد، اما عمارت اندرونی اگرچه آسیب‌های زیادی را متحمل شد اما ضلع شمالی آن تقریباً سالم باقی ماند.

علی‌اکبر دهخدا در هنگام جنگ جهانی که به استان چهارمحال گریخته بود از کتابخانه چالشتی استفاده کرد و تألیف امثال و حکم و لغت‌نامه خود را با استفاده از منابع موجود در قلعه چالشتی آغاز کرد.

در حال حاضر این عمارت توسط سازمان میراث فرهنگی استان چهارمحال و بختیاری مرمت و بازسازی شده و موزه‌هایی در آن دایر شده است.

• ۴۰ ستون واقعی

در ابتدای ورود به این ساختمان از سردر باشکوه آن با هشت ستون سنگی عبور کرده و وارد هشتی می‌شوید سپس به حیاط بیرونی راه پیدا می‌کنید که بنایی است با چهار ایوان در دو طرف حیاط و ۳۲ ستون سنگی که مجموع ستون‌های این عمارت را به ۴۰ عدد می‌رساند. این تعداد ستون مجزا از حیاط اندرونی است.

• حجاری‌های کم‌نظیر

عمارت خدارحم خان به لحاظ ظرافت در حجاری‌ها، تنوع نقوش و میزان حجاری در میان بناهای هم‌عصر خود کم‌نظیر است.

هنگام ورود به این بنا نمای سردر ورودی با هشت ستون برافراشته سنگی تماماً

عمارت خانی چالشتی رنگینی است در میان کوهستان

ثانی ارگ کریم خان